

VADOVĖLIO RANKRAŠČIO

„Šiuolaikiškas žvilgsnis į kompiuterinę leidybą. Pasirenkamasis informacinių technologijų kursas IX–X klasėms“

RECENZIJA

Recenzavimui pateiktas vadovėlio „Šiuolaikiškas žvilgsnis į kompiuterinę leidybą. Pasirenkamasis informacinių technologijų kursas IX–X klasėms“ rankraštis (autoriai Jasminas Gabrielius Bratičius, Ieva Mackevič, Dainius Martūnas; leidykla TEV, 2010, 171 psl.). Vadovėlis skirtas mokyti pasirenkamojo informacinių technologijų kurso „Kompiuterinės leidybos pradmenys“ bendrojo lavinimo mokyklos IX–X klasėse (I–II gimnazijos klasėse). Vadovėlių papildančių mokymo priemonių nepateikta. Vadovėlio rankraščio kopija pateikta nespaltvota, todėl rengiant recenziją buvo sunku įvertinti kai kurių iliustracijų tinkamumą.

Lietuvos mokyklose pradėjus mokyti(s) pagal atnaujintas bendrąsias programas, mokiniai IX–X klasėse, be privalomo informacinių technologijų kurso, mokosi vieno iš trijų pasirenkamųjų informacinių technologijų modulių: „Programavimo pradmenys“, „Kompiuterinės leidybos pradmenys“, „Tinklalapių kūrimo pradmenys“.

Recenzavimui pateikto vadovėlio bendraautorė Ieva Mackevič yra bendraautorė ir kelių kitų informacinių technologijų vadovėlių, naudojamų šalies bendrojo lavinimo mokyklose.

Pasirenkamasis informacinių technologijų kursas „Kompiuterinės leidybos pradmenys“ – naujas tokio pobūdžio kursas mokant informacinių technologijų dalyko, tad jo mokymo(si) patirties ir tradicijų Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose kol kas dar nėra. Todėl leidyklos tik prieš metus pradėjo rengti ir leisti šiam kursui skirtus vadovėlius, tad tokių knygų gausa kol kas pasidžiaugti negalime.

Vadovėlyje pateikta medžiaga atitinka Pradinio ir pagrindinio ugdymo informacinių technologijų bendrojoje programoje apibrėžtas dalyko turinio apimtis, jaučiamas autorių siekis ugdyti Bendrosiose programose apibrėžtus mokinių pasiekimus.

Vadovėlį sudaro 23 skyreliai, kurie nėra apjungti į stambesnius skyrius pagal temas. Iš vadovėlio turinio matosi toks siūlomas mokymo(si) nuoseklumas: rašto ir spaudos istorija, kompiuterinės leidybos samprata, darbas su tekstais, paveikslais, naudojimas skaitytuvu, fotografavimas, leidinio spausdinimas. Vadovėlio pabaigoje aprašomas inicialo, logotipo ir nedidelių leidinukų (vizitinės kortelės, skirtuko, lankstinuko) rengimas. Kompiuterio programos, reikalingos darbui su šiuo vadovėliu, išvardintos antrojo skyrelio „Kompiuterinės leidybos samprata“ pabaigoje.

Medžiaga skyreliuose pateikiama dalinant skyrelį į smulkesnes dalis, išskiriant jas antraštėmis. Naujos sąvokos tekste taip pat išskiriamos. Kiekvieno skyrelio pabaigoje pateikiami klausimai ir užduotys, pažymėti atitinkamais ženkleliais (ženklelių paskirtis paaiškinta pratarmėje). Kai kurios užduotys yra pažymėtos ženkleliu „Smalsiesiems“ ir skirtos labiau pažengusiems mokiniams.

Vadovėlio skyreliuose pateikiamos ir nuorodos, iš kur mokiniai gali atsisiųsti kompiuterio programas, kitus darbui reikalingus failus. Knygos pabaigoje pateikiamas informacijos šaltinių sąrašas.

Vadovėlio medžiaga pateikiama pakankamai aiškiai, suprantamai, tekstą papildo iliustracijos (kaip jau minėjau, kaip kurių iliustracijų tinkamumą nespaltvotoje vadovėlio rankraščio kopijoje buvo sunku įvertinti). Kaip dirbti su konkrečiomis kompiuterio programomis, paaiškinta išsamiai, iliustruojant kiekvieną žingsnį. Gerai parengtas skyrelis „Fotografavimas“, jame mokiniai supažindinami su pagrindinėmis fotografavimo sąvokomis, pagrindinėmis taisyklėmis, kaip reikėtų fotografuoti, nuotraukų pavyzdžiais. Vadovėlyje autoriai pateikia ir patarimų, susijusių ne tik su informacinių technologijų mokymuisi, kurie padės mokiniams mokytis (pavyzdžiui, kaip rašyti rašinį, kaip rengti interviu, kaip taisyklingai rašyti adresą, telefono numerį, e. pašto adresą ir pan.). Tačiau norėtusi šiame leidinyje aptikti nors šiek tiek daugiau medžiagos apie pagrindinius dizaino principus, tinkamo panaudojimą rengiant leidinio maketą, apie viršelio su nugarėle rengimą (spausdinamam popieriuje leidiniui jis rengiamas atskirai).

elias Skyrelių pabaigoje pateikiamus klausimus mokiniai ir mokytojai galės panaudoti išmokimo pamokoje įsivertinimui. Tačiau, jei vadovėlyje būtų daugiau klausimų, nukreiptų į problemos apmąstymą, savo nuomonės pagrindimą, o ne skirtų patikrinti faktų įsiminimą, tai leistų sėkmingiau ugdyti mokinių mokėjimo mokytis, komunikavimo, pažinimo kompetencijas.

Užduočių vadovėlyje daug. Tai gali padėti mokytojui diferencijuoti mokinių mokymąsi pamokoje. Užduotys siejamos su kasdiene mokinių veikla, mokymusi. Tačiau noriu pastebėti, kad vadovėlio užduotys būtų labiau patrauklios mokiniams, jei didesnė, nei yra dabar, užduočių dalis būtų siejama su kiekvieno mokinio interesais, gyvenimu, integruotusi su kitų dalykų mokymusi. Daugelyje vadovėlio skyrelių užduočių nurodoma aprašyti, suformatuoti, sumaketuoti ir pan. informaciją apie Gretą – mergaitę, kuri, pagal autorių sumanymą, kartu su autoriais rengia brošiūrą apie save. Bet juk kiekvienas mokiniš galėtų rengti brošiūrą, kurioje pateiktų savo informaciją. Tai būtų puiki galimybė mokymą(si) individualizuoti ir diferencijuoti, pritaikyti įvairiems mokymosi stiliams. Beje, 20 puslapyje autoriai skaitytojui siūlo sekti jų pavyzdžiu ir rengti savo leidinį. Bet praktiškai visuose skyreliuose (iki 149 psl.) mokiniams nurodoma rašyti ne apie save, o apie mergaitę Gretą. Pavyzdžiui, „Sukurk šeštąjį brošiūros puslapį, kuriame pateik Gretos dienoraščio ištrauką. Tekstui nurodyk pavyzdyje naudojamus stilius“ (78 psl.), „Parenk devintą puslapį, kuriame būtų Gretos sukurtas giminės medis“ (99 psl.) Kai kuriuose skyrelių pabaigoje pateiktose užduotyse mokiniui siūloma parengti savo informacija – sukurti giminės medį ar pateikti kitą informaciją apie save, bet ar užteks tam pamokos laiko? Deja, tie dažnai pasikartojantys nurodymai, kurie aptinkami beveik kiekviename skyrelyje – „Puslapius suformatuok ir sumaketuok pagal pateiktus pavyzdžius“ arba „Suformatuok ir sumaketuok dokumentą pagal pateiktą pavyzdį“, arba „Formatuodamas ir maketuodamas laikykis nurodymų, pateiktų pavyzdyje“ ir pan. – palieka labai mažai vietos mokinių kūrybai. Mokiniam tiksliai nurodoma, kokį šriftą, jo dydį pasirinkti, kaip tekstą išdėstyti ir pan., o ne siūloma patiems pabandyti sugalvoti savo maketo variantą, išbandyti kelias galimybes, kartu aptarti savo bandymus, išsirinkti labiausiai tinkamą variantą, pagrįsti savo pasirinkimą, padėti, patarti klasės draugui, išgirsti jo nuomonę apie savo darbą... Užduočių, skirtų bendram darbui (porose, grupėse) vadovėlyje neaptikta.

Vadovėlio pradžioje, pratarmėje, autoriai teigia, kad jų tikslas – „parodyti, kaip pačiam galima rengti kompiuterinės leidybos produktą (pvz., brošiūrą) ir jį išspausdinti popieriuje

naudojantis įprastu kompiuteriu ir spausdintuvu“. Taip pernelyg supaprastinama kompiuterinės leidybos samprata ir šis kursas didele dalimi gali tapti panašus į praplėstą darbo su rašykle kursą, kadangi nemažai svarbių tikros leidybos subtilybių lieka neaptartų, ir mokinių suvokimas apie kompiuterinę leidybą gali likti pakankamai primityvus, nebus skatinama mokymosi motyvacija. Mokinių motyvaciją mokytiš šio kurso gali sumažinti ir pratarmės teiginys „Mes nesitikime, kad baigę kompiuterinės leidybos kursą įgysite profesionalių gebėjimų maketavimo ar dizaino srityse“. Panaši mintis pasikartoja ir antrojo skyrelio pabaigoje. Gal geriau būtų, jei autoriai išreikštų viltį, kad kažkas iš mokinių, pasirinkusių šį kursą, ateityje taps šių sričių specialistu, o pirmasis žingsnis bus žengtas kaip tik dabar, mokykloje besimokant „Kompiuterinės leidybos pradžiai“. Net jei niekas iš mokinių netaps minėtų sričių specialistais, įgytos žinios ir įgūdžiais jiems tikrai pravers įvairiose mokymosi ir darbo veiklose.

Vadovėlio 145 psl. pateikti minimalūs paaiškinimai, ką daryti, jei norime leidinį parengti spausdinimui spaustuveje (popierinės knygos gamybos schemą ir trumpas aprašas pateikti ir 15 psl.). Tačiau niekur nėra pasakojama apie tai, kad popieriuje spausdinti ruošiamame leidinyje kartais reikia nurodyti ir užlaidas. Tai galioja ir spausdinant paprastu spausdintuvu. Mergaitės Gretos brošiūros viršelį kažin ar pavyks išspausdinti spausdintuvu nepaliekant užlaidų, bet apie tai vadovėlyje net neužsimenama...

Pateiksiu dar keletą sakinių apie pastebėtus netikslumus, galbūt šios pastabos pravers vadovėlio autoriams tobulinant leidinį.

9 puslapyje minima „elektroninė plunksna“ – gal turėtų būti „elektrinė“ (juk rašoma apie 19 amžiaus pabaigą)?

15 puslapyje pateiktos schemos paskutiniame bloke veiksmai turėtų būti išvardinti tokia tvarka: lankstymas, įrišimas, kirtimas, pakavimas.

Nagrinėjant 21 puslapyje pateiktas iliustracijas, mokiniams gali būti neaišku, ar paveiksluose parodomi tinkamai parinkti šriftai, ar demonstruojami netinkami šriftų parinkimo pavyzdžiai.

Aprašant šriftų grupes (22-23 psl.), kartu „suplaktos“ kelios skirtingos šriftų klasifikacijos, bet nepaminėta, kad šriftai gali būti klasifikuojami pagal įvairius požymius, kad tas pats šriftas gali priklausyti ne vienai grupei.

24 puslapyje teigiama, kad iliustracijose pateikiami sukurtų šriftų pavyzdžiai, tačiau čia iš tikrųjų matome tik raidžių panaudojimą piešiniuose (nors kai kur net ir raidės sunkiai įžiūrimos).

25 puslapyje žalia spalva paminėta tarp trijų pirminių spalvų, kitoje eilutėje – tarp trijų antrinių spalvų.

27 puslapyje, aprašant leidinio „Žvilgsnis į mano pasaulį“ stilių, lyg ir aptariamas jau parengtas leidinys, tačiau tame pačiame tekste yra ir sakinių, kurie leidžia manyti, kad rašoma apie dar tik planuojamus veiksmus: „Puslapius numeruosime, puslapių numerius apjuosime dekoratyviniais elementais“. Galbūt pavyktų suvienodinti šį aprašymą.

28 puslapyje, 8 užduotyje rašoma apie šriftą Verdana, kurio pavadinimas tekste pateiktas kitu šriftu, jam nurodytas stilius kursyvas: *Verdana*. Gal šios užduoties kontekste labiau tiktų šrifto pavadinimą parašyti tuo šriftu, apie kurį užduodamas klausimas (pvz., *Verdana* ar *Verdana*)?

37 puslapyje 4 užduoties formuluotėje – nerišlus tekstas.

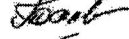
57 puslapyje antros užduoties maketo pavyzdyje – stilių perteklius.

91 puslapyje pateikto maketo pavyzdžio pavadinimą matau tokį: „Didžiausi tuvos miestai“. Iš konteksto galima suprasti, kad vietoje neaiškaus žodžio „tupos“ turėjau matyti žodį „Lietuvos“, kurio raidės buvo nuspalvintos Lietuvos vėliavos spalvomis. Nespalvotoje rankraščio kopijoje geltonos spalvos nesimatė. Bet ir spalvotame variante geltonos spalvos panaudojimas baltame fone tikrai nėra pageidautinas (nebent norima, kad tekstas mažai skirtųsi nuo fono) ir dažnai duoda tikrai ne tokį rezultatą, kokio tikimasi – tai būtina aptarti su mokiniais. O šioje konkrečioje vietoje gal derėtų parinkti kitokį antraštės spalvinimą.

100 puslapyje nespalvotame rankraščio variante yra sunkiai įskaitomos kai kurios mokytojų „auksinės“ mintys.... Ar tai tikrai geras maketo pavyzdys mokiniams su šitiek skirtingu fonu (užpildo raštų) viename puslapyje – čia vėl galima paminėti stilių perteklių. Beje, tos mokytojų ir mokinių mintys yra iš taip vadinamo „interneto folkloro“, jau ne vieną ratą „apsukusio“ virtualioje erdvėje (e. pašto grandininiais laiškais). Ar korektiška šiuos tekstus dėti į vadovėlį? Gal reikėtų bent paminėti informacijos šaltinį?

Tikiuosi, kad čia pateikti pastebėjimai ir patarimai padės vadovėlio autoriams šį tikrai įspūdingos apimties leidinį, skirtą „Kompiuterinės leidybos pradmenų“ kursui IX–X klasėse, padaryti geresnį. Nuoširdžiai linkiu autoriams sėkmės tolesniuose darbuose.

IŠVADA. Jasmino Gabriėliaus Bratičiaus, Ievos Mackevič, Dainiaus Martūno parengtas vadovėlis „Šiuolaikiškas žvilgsnis į kompiuterinę leidybą. Pasirenkamasis informacinių technologijų kursas IX–X klasėms“ (leidykla TEV, 2010) atitinka „Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo“ (Žin., 2009, Nr. 61–2450) penktame punkte nurodytus reikalavimus ir yra tinkamas naudoti bendrojo lavinimo mokykloje. Ateityje siūlau autoriams, atnaujinant vadovėlį, labiau įsigilinti į pagrindinius dizaino principus kompiuterinėje leidyboje, atkreipti daugiau dėmesio į mokinių kritinio mąstymo, kūrybiškumo ugdymą, skatinti mokinius pateikti savo nuomonę, požiūrį, vertinimus.

Tatjana Balvočienė,
Šilutės Vydūno gimnazijos
informacinių technologijų mokytoja ekspertė
2011 m. balandžio 2 d.

Kopija tikra
Administracijos sekretorė
Rita Zakarauskienė
20.11.2011

